

Iseljenici iz Oskorušnog pomažu izgradnju svoga sela

Mato Mojaš

Stjepan Katić,
iseljenik iz
Oskorušna

Jednog februarskog dana 1959. godine u školi, kao obično počela je nastava. Učiteljica Gjanović Katica pripremila je sve potrebno za obradu gradiva iz upoznavanja prirode i društva. Razgovor o zavičaju, životu ljudi u njemu nadovezao se s događajima u prošlosti i ljudima koji su zbog ekonomskih prilika napuštali svoju rođenu grudu i selili u daleki svijet sa ciljem, da traže neki posao koji bi im omogućavao sticanje zarade.

U svojoj zemlji u ondašnjim prilikama nije bilo mogućnosti naći životno rješenje i trebalo je bez obzira na neizvjesnosti i kojekakve neugodnosti odlaziti kako bi se na taj način osigurala najosnovnije životne potrebe i nešto prištedilo u ušteđevinu odaslalo svojim najbližim u staro domovini.

Razgovor je pobuđivao raznovrsne interese, redala su se pitanja i odgovori, rasvjetljavali su se događaji u prošlosti, upoznavala životna stvarnost današnjice i perspektivni razvoj zavičaja. U učionici je vladala živost i raspoloženje. Svak je stečena znanja i iskustva izražavao na svoj način. U maštanju izražajnih sadržaja pokrenuta je i ideja upućivanja pozdrava iseljenicima koji su davno napustili svoj rodni kraj. Nastaje pisanje pisama raznog sadržaja. »Mi maleni želimo vas pozdraviti jer ste vi naši zemljaci, mi vam volimo pisati, a također želimo da nam i vi pišete«. Neki učenici sjećaju se riječi svojih roditelja kako su iseljenici poslije rata učestvovali u izgradnji prosvjetnog doma, te zajedno s mještanima doprinosili udio da se selo unaprijedi i u njemu stvore uslovi zabavnog i kulturnog života. Jedan učenik piše pismo iseljeniku Stjepanu Katiću. Pismo počinje: »Dragi rodoljube! Ja znam da vi nijeste u dalekom svijetu izgubili dobro i plemenito srce. Vaše je srce veliko, pa će da primi i želje nas malih...« Čitala su se pisma u razredu i iz sadržaja dvanaest pisama učenici su sastavili zajedničko pismo, kojeg su potpisali svi učenici škole. Prvi razred koji još nije naučio pisana slova potpisao je štampanim slovima. Uz pismo upućena je Stjepanu Katiću u Bogotu — Columbia i slika sela Oskorušno koju je akvarelom izradio omladinac iz sela. U pismu školska djeca pišu: »Šaljemo Vam sliku našeg lijepog Oskorušna koje se sćućurilo podno Viteza i čekamo povoljne vijesti od našeg naprednog rodoljuba«.

Kao što se iseljenici općenito raduju napredku svoga rodnog kraja i svoje stare domovine, i pomažu njenu iz-

gradnju, tako i iseljenici ovog sela uvijek su pratili događaje na Pelješcu i u domovini, proživljavali teške dane borbe naših naroda za slobodu, davali izražaja svojim osjećajima kada je oslobođena domovina zakoračala novim putem u sretnu i bolju budućnost. Uvijek su se dopisivali sa svojom rodbinom, prijateljima i znancima, pružali pomoć, sjećali se svoje mladosti i uspomena u dragom zavičaju. Veselili su se vijestima i s interesom pratili životno kretanje, i sve im je bilo milo čuti pa makar nešto od toga bilo i bez nekog značaja.

Kakva su raspoloženja izazvala pisma školske djece nije teško predočiti. Izliv rodoljubivih osjećaja odražavao se u pismima i na razne načine. Iseljenik Stjepan Katić primljenu sliku izložio je u kancelariji svoje laboratorija, i rado je gleda i podsjeća se na mnoge lijepe uspomene. Njeza su pisma oduševila i odmah je dao izražaj svojim osjećajima. Pisao je djeci i svojim prijateljima, svojoj rodbini o tome. Interesirao se što bi učinio da razveseli djecu i narod svoga sela. Došao je na ideju da je u selu potrebno otvoriti kinematograf. Prosvjetni dom postoji. On se počeo graditi 1950. godine, uz pomoć domaće dobrovoljne radne snage, pomoći iseljenika, narodne vlasti i mjesne poljoprivredne zadruge. Otvoren je svečano 23. augusta 1953. godine. U njemu je čitaonica i biblioteka, dvorana za priredbe i druge oblike kulturnog i zabavnog života. Selo je zakoračalo u bolju budućnost, građeni su putevi, provedena elektrifikacija i sada kada dobije kinematograf ovo lijepo malo selo doživjet će svoj preporod i sve ostvareno služiti će na ponos sadašnjim i budućim generacijama.

Tvornica »Iskra« u Kranju dobila je obavijest da se razvide mogućnosti postavljanja kino-aparature, sa svim uređajima u dvoranu prosvjetnog doma, u selu Oskorušno. Slijedio je brzo odlazak stručnjaka, koji su došli u selo i uzeli sve potrebne elemente. Izvidima se ustanovilo da su uslovi pogodni za otvaranje kinematografa i odmah je o tome obaviješten iseljenik Stjepan Katić. Kad je to saznao daje nalog tvornici »Iskra« da izvrši plan postavljanja kino-aparature. U selu vlada živost, raduju se školska djeca. Svak je željno očekivao ostvarenje tog plana, i maštao o koristi koju će uživati narod u selu. Nije prošlo dugo vremena prišlo se radovima. Tvornica »Iskra« dobila je sve potrebno za izvršenje plana. Selom se zatalasala radosna vijest. Na sastanku Osnovne organizacije Socijalističkog saveza radnog naroda donose se zaključci i primaju obaveze za obavljanje potrebnih priprema i radova na otvaranju kinematografa. Osnovna organizacija Socijalističkog saveza rukovodi akcijom. Omladina se javlja za dobrovolj-

Selo Oskorušno na poluotoku Pelješcu

ni rad. I zaista selo je ne samo prihvatilo i pozdravilo poklon od strane iseljenika, nego i samo doprinijelo svoj udio radeći zajedno sa svojim mještanima u dalekom svijetu za opću korist sela. U toj akciji za otvaranje kinematografa, u dobrovoljnoj radnoj snazi, materijalu i prijevozu, seljani su doprinijeli udio u vrijednosti od oko 600 tisuća dinara.

Tako je došao dan da je selo dobilo kinoprojektor 35 mm (normalna vrpca) »Iskra«-Kranj, s uređajem za prikazivanje filmova u cinemaskop tehnici, kao i uređajem za prikazivanje diapozitiva.

Za kinoprojektor s kompletnim priborom, za troškove prevoza, postavljanje kinoprojekta i za ostalo isplatio je Stjepan Katić oko 4.500 dolara.

Približavao se Dan Republike 29. novembra 1960. Obavljaju se užurbano radovi i vrše se pripreme za otvaranje kinematografa. U školi se također pripremaju djeca za proslavu narodnog praznika. Učiteljica u razgovoru s djecom daje prijedlog da se kinematografu dade ime »Rodoljub«. Svi prihvaćaju s svečano otvaranje kinematografa uz prisutnost djece, omladine i odraslih iz sela, kao i mnogih iz okolnih sela, svečano u znaku najvećeg raspoloženja uslijedio je 29. novembra. Tada su mještani doživjeli sretan trenutak da u svom selu prvi put gledaju kino-predstavu.

Narod ovog kraja zahvalan je svojoj braći iseljenicima koji su svojim priložima učestvovali u gradnji prosvjetnog doma od 1950. do 1953. godine. Prilog su tada dali: braća Stjepo i Antun Antunović (Panama) 200 dolara, Domo Marinović (View - California) 195 dolara, Jakov Šaletić (Tacoma - Washington) 200 dolara, Baldo Kobojević (Washington) 100 dolara, Niko Kobojević (Washington) 100 dolara, Marko Katić (USA) 100 dolara, Ivo Špaleta (Argentina) 25 dolara, Franko Šuica (Australija) 25 funti i braća Cibilić (Južna Amerika) 2.000 dinara.

Naročitu zahvalnost narod izražava iseljeniku Stjepanu Katiću, koji ih je obradovao lijepim poklonom i stvorio radost u selu. Školska djeca posebno zahvaljuju. I njima i učiteljici odaje se priznanje jer su oni svojim radom i inicijativama u školi također doprinijeli ovom radosnom događaju u selu. To je plod onih pripremljenih satova upoznavanja prirode i društva, onih ugodnih razgovora u razredu, rezultat povezivanja nastave sa životom itd.

Iseljenik Stjepan Katić također se raduje što je pomogao svoje rodno selo. To mu stvara zadovoljstvo i želju da posjeti rodni kraj. Rođen je u Oskorušnom 1897. godine. Mladost je proveo oskudno u selu do 1925. godine. Kao mnogi drugi u oskudici posla i niskog standarda ži-

vota ostavi rodni kraj i odlazi u svijet. Radio je kao manuelni radnik razne poslove u Južnoj Americi. Godine 1933. dolazi u Bogotu — Columbia, gdje je ostao do danas.

Marljivim radom štedio je i uspjelo mu je otvoriti neki mali kemijski laboratorij. U početku posao je išao dosta slabo, ali upornim radom proširio je laboratorij i pretvorio ga u tvornicu raznih pića. Sve je više unapređivao posao tako, da je stekao dobru trgovačku reklamu. Ima svoje automobile za prevoz vlastitih proizvoda. Njegova tvornica nosi ime LABORATORIUS KATICH LTD. — D. E. vinos tonicis BOGOTA — COLUMBIA.

Svoje selo posjetio je Katić 1936. godine. Poslije rata 1958. došao je sa starim jugoslavenskim pasošom. Tom prigodom proputovao je s rođakom Markom Katićem, učiteljem u penziji, NR Hrvatsku, Slavoniju, Crnu Goru, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu. Oduševljavao se s postignutim rezultatima i radovao se razvoju i izgradnji svoje stare domovine. Osobito je ostao zapanjen videći izgradnju luke Ploče, a znajući kako je taj kraj izgledao onda kada je zaplovio u prekomorske zemlje. Veselio se također elektrifikaciji sela, izgrađivanju cesta i prosvjetnih domova na poluotoku Pelješcu, pa je već tada pred odazak, nakon tri mjeseca boravka u starom kraju, izrazio želju da će pomoći svoje selo. Od oslobođenja stalno je svojoj rodbini i prijateljima slao poklon pakete.

Nada se da će opet posjetiti stari kraj i tom prigodom imati vremena za razgovor sa školskom djecom i svojim mještanima.

Predjel oko sela Oskorušno